

Richtlijnen maken en gebruiken (portret)foto's, t.b.v. ouders en leerlingen

**Vastgesteld februari 2008
Geactualiseerd oktober 2014**

Inhoud

Vooraf	3
A Richtlijnen	3
Bijlagen bij de richtlijnen	4
1. Tekst t.b.v. schoolgids en website	4
2. Verklaring van geen bezwaar (voorbeeldtekst).....	4
B Toelichting bij de richtlijnen voor het maken en gebruiken van foto's	5
1. Inleiding	5
2. Regels m.b.t. het maken van foto's en andere afbeeldingen	5
3. Wetgeving m.b.t. het publiceren van afbeeldingen	5
4. Auteursrecht	6
5. De praktijk op school	6
6. Verklaring van geen bezwaar	7
7. Conclusies	7
8. Bronnen	8
Bijlagen bij de toelichting	9
1. Wetboek van Strafrecht.....	9
Artikel 139f	9
Artikel 441b	9
2. Auteurswet 1912	9
Artikel 19.....	9
Artikel 20.....	9
Artikel 21.....	10

Vooraf

Binnen het Atlas College worden regelmatig foto's gemaakt en gebruikt waarop leerlingen en/of docenten herkenbaar zijn afgebeeld. Deze foto's worden onder meer gebruikt voor websites en weravings- en voorlichtingsmateriaal. Voor het maken en publiceren van (portret)foto's gelden wettelijke bepalingen. Voor het gebruik van foto's (en andere persoonsgegevens) op internet geldt bovendien de Wet bescherming persoonsgegevens. Het onderwerp privacy en internet wordt in een aparte notitie behandeld.

Deze notitie over het maken en gebruiken van foto's bestaat uit twee delen: het eerste deel bevat richtlijnen voor de praktijk binnen het Atlas College. In het tweede deel staan de overwegingen waarop de richtlijnen zijn gebaseerd.

A Richtlijnen

- De school maakt in de schoolgids en op de website duidelijk wat het beleid is ten aanzien van het maken en gebruiken van foto's waarop leerlingen en personeelsleden herkenbaar zijn afgebeeld. (Zie bijlage 1 voor een voorbeeldtekst.)
- Als op school foto's worden gemaakt, dan wordt dit duidelijk aangekondigd; bovendien wordt aangegeven met welk doel de foto's worden gemaakt.
- Als leerlingen of personeelsleden niet gefotografeerd willen worden, dan wordt dit gerespecteerd.
- Wanneer leerlingen of personeelsleden expliciet gevraagd wordt mee te werken aan het maken van publiciteitsfoto's of video-opnamen, laat de school de ouders (of de leerling als deze meerderjarig is) of het personeelslid een verklaring ondertekenen waarmee toestemming voor publicatie gegeven wordt. (Zie bijlage 2 voor een voorbeeldtekst.)
- De school zorgt ervoor dat de publicatie van foto's waarop personen herkenbaar zijn afgebeeld op geen enkele manier schadelijk kan zijn voor deze personen.
- Voor de publicatie van foto's (ook op de website van de school) van reguliere school- en klassensituaties, activiteiten, uitstapjes etc. wordt niet van tevoren toestemming gevraagd van degene(n) die op de foto staat/staan. Wanneer een leerling of personeelslid bezwaar heeft tegen het gebruik van de foto, wordt deze indien mogelijk verwijderd.
- Portretfoto's die in opdracht van de geportretteerde zijn gemaakt (bv. pasfoto's en klassenfoto's), publiceert de school alleen na toestemming van de geportretteerde(n).
- De school respecteert de auteursrechten van de fotograaf of de rechthebbende instantie, bijvoorbeeld door de naam van de fotograaf of rechthebbende instantie te vermelden.

Bijlagen bij de richtlijnen

1. Tekst t.b.v. schoolgids en website

De volgende tekst kan opgenomen worden in een hoofdstukje Privacy, waarin ook aandacht wordt besteed aan het beleid ten aanzien van de verwerking van persoonsgegevens van leerlingen:

Foto's

Tijdens activiteiten in en rond de locaties van het Atlas College worden regelmatig foto's gemaakt. Een deel van deze foto's wordt gebruikt voor publicitaire doeleinden en/of geplaatst op de website van de locatie of het Atlas College. Gezien het grote aantal foto's en de vele gezichten op deze foto's is het in de regel niet mogelijk iedereen van te voren om toestemming te vragen voor publicatie. De school gaat echter zorgvuldig om met de belangen van afgebeelde personen. Mocht een leerling, ouder of personeelslid desondanks bezwaar hebben tegen het gebruik van een bepaalde foto, dan zal deze op diens verzoek zo mogelijk worden verwijderd.

2. Verklaring van geen bezwaar (voorbeeldtekst)

Geachte heer/mevrouw,

Onlangs zijn op onze school foto's gemaakt die gebruikt worden voor voorlichtingsmateriaal voor leerlingen van groep 8 en hun ouders en de website van de school. Uw zoon/dochter ... heeft meegewerkt aan het tot stand komen van deze foto's. Hartelijk dank daarvoor.

Op dit moment is nog niet precies bekend welke foto's voor welk onderdeel van de wervingscampagne worden gebruikt. De definitieve keuze moet nog worden gemaakt.

Voor de goede orde vragen wij echter bij voorbaat uw toestemming voor het gebruik van één of meer foto's waarop ... is afgebeeld. U kunt ervan op aan dat wij de foto's alleen voor de hier genoemde doeleinden gebruiken en niet ter beschikking zullen stellen aan derden.

Wilt u zo vriendelijk zijn onderstaande strook in te vullen en voor ... te retourneren aan de administratie van de school? Wij stellen uw medewerking zeer op prijs.

Met vriendelijke groet,

....

Ondergetekende verklaart hierbij **geen/wel** (s.v.p. doorhalen wat niet van toepassing is) bezwaar te hebben tegen het gebruik van foto's waarop zijn/haar zoon/dochter ... is afgebeeld ten behoeve van de wervingscampagne en de website van de locatie ... en het Atlas College.

naam:

plaats:

datum:

B Toelichting bij de richtlijnen voor het maken en gebruiken van foto's

1. Inleiding

- a. Bepalingen voor het maken van afbeeldingen staan in het Wetboek van strafrecht, artikel 139f en 441b.
- b. Bij het publiceren van afbeeldingen hebben we te maken met de Auteurswet, artikel 19, 20 en 21. Deze artikelen regelen het 'portretrecht' en het 'auteursrecht'.
- c. Bij het gebruik van afbeeldingen op internet moet rekening gehouden worden met de Wet bescherming persoonsgegevens. (Zie verder de notitie 3.20 Privacy en internet)

2. Regels m.b.t. het maken van foto's en andere afbeeldingen

a. Het maken van afbeeldingen op een niet voor het publiek toegankelijke plaats

Het is verboden in een ruimte die niet voor het publiek toegankelijk is, afbeeldingen te maken, tenzij dit vooraf duidelijk is aangekondigd. In dit artikel wordt geen verschil gemaakt tussen vaste (beveiligings)camera's en losse camera's. (Art. 139f Wetboek van Strafrecht. Zie bijlage 3.)

b. Het maken van afbeeldingen op een voor het publiek toegankelijke plaats

Het is toegestaan om op een voor het publiek toegankelijke plaats¹ met een niet-aangebrachte camera afbeeldingen te maken. Het gebruik van aangebrachte (beveiligings)camera's is alleen toegestaan als de aanwezigheid hiervan duidelijk is aangegeven. (Art. 441b Wetboek van Strafrecht. Zie bijlage 1.)

3. Wetgeving m.b.t. het publiceren van afbeeldingen

a. Auteurswet

Het openbaar maken van foto's (en andere afbeeldingen) waarop mensen herkenbaar zijn afgebeeld anders dan via het internet, wordt juridisch geregeld in de Auteurswet. In artikel 19, 20 en 21 wordt beschreven wat de rechten en plichten zijn van de geportretteerden en van de makers. (Zie bijlage 2.) Degene die afgebeeld is, heeft 'portretrecht' (niet overdraagbaar); de maker heeft 'auteursrecht' (wel overdraagbaar).

Overigens moet het begrip 'portret' ruim geïnterpreteerd worden. Ook als alleen mensen die de geportretteerde goed kennen, hem of haar op de afbeelding kunnen herkennen, is er sprake van een portret.

In de Auteurswet worden twee soorten portretten onderscheiden:

- a. in opdracht van de geportretteerde gemaakte portretten,
- b. niet in opdracht van de geportretteerde gemaakte portretten.

b. In opdracht van de geportretteerde gemaakte portretten

Artikel 19 en 20 van de Auteurswet gaan over in opdracht van de geportretteerde gemaakte portretten. Dat zijn niet alleen pasfoto's of andere 'echte portretfoto's', maar ook een foto van een hele schoolklas valt onder deze regeling. Iedereen die herkenbaar op een in opdracht gemaakte foto

---

¹ Een schoolplein dat niet afgescheiden is van de openbare weg en/of voorzien van bordjes 'verboden toegang voor onbevoegden' is een 'voor het publiek toegankelijke plaats'.

staat, heeft individueel 'portretrecht'. Bij in opdracht gemaakte portretfoto's staat het de fotograaf niet vrij om de foto's te gebruiken zonder toestemming van de geportretteerde(n). Anderen die een in opdracht gemaakte portretfoto willen gebruiken, hebben toestemming nodig van zowel de fotograaf (auteursrecht) als de geportretteerde (portretrecht). Bovendien zijn er regels voor de vermelding van de naam van de fotograaf.

c. Niet in opdracht van de geportretteerde gemaakte portretten

Artikel 21 bevat de regeling voor niet in opdracht van de geportretteerde gemaakte portretten. Bij deze foto's heeft de fotograaf zelf besloten dat de foto gemaakt moet worden, of is de foto bijvoorbeeld in opdracht van een krant of tijdschrift gemaakt. Het feit dat de geportretteerde instemt met het maken van de foto of er zelfs voor poseert, maakt hem of haar geen opdrachtgever. De rechten van de geportretteerde zijn beperkt. Deze kan alleen bezwaar maken tegen publicatie als hij of zij een redelijk belang heeft dat zich tegen de publicatie verzet. Wanneer expliciet toestemming is verleend voor publicatie, kan de geportretteerde zich in de regel niet meer tegen publicatie verzetten. *(Let op: voor publicatie op internet gelden andere wettelijke bepalingen.)*

d. Redelijk belang

Bij de beoordeling of de geportretteerde een redelijk belang heeft om zich tegen de publicatie van het portret te verzetten, zijn de achtergrond en omstandigheden van de geportretteerde bepalend.

De volgende omstandigheden kunnen een redelijk belang vormen voor iemand om zich tegen publicatie te verzetten:

- publicatie vormt een inbreuk op de privacy,
- publicatie levert commercieel gezien schade op,
- de geportretteerde wordt belachelijk gemaakt,
- publicatie is schadelijk voor het imago,
- het portret wordt gebruikt in een context waarmee de geportretteerde niet geassocieerd wil worden.

4. Auteursrecht

Het auteursrecht op een foto berust bij de fotograaf. Als de fotograaf in dienstverband werkt, berust het auteursrecht bij de werkgever. Als het maken van foto's echter niet tot de reguliere taak van de werknemer behoort, behoudt hij het auteursrecht als hij een keer foto's maakt voor zijn werkgever.

De fotograaf heeft recht op naamsvermelding bij de publicatie van zijn foto. Als de foto in dienstverband gemaakt is, heeft het bedrijf recht op naamsvermelding. Het recht op naamsvermelding geldt ook als de foto (of het bestand) zelf niet voorzien is van de naam van de fotograaf.

5. De praktijk op school

In schoolverband doen zich verschillende situaties voor waarbij leerlingen en/of personeelsleden worden gefotografeerd:

- a. het maken van schoolfoto's door de schoolfotograaf;
- b. publiciteitsfoto's gemaakt in opdracht van de school door een personeelslid of ingehuurde fotograaf;
- c. foto's gemaakt door leerlingen, ouders of personeelsleden tijdens (buitenschoolse) activiteiten.

a. Schoolfoto's

De pas- en klassenfoto's die de schoolfotograaf maakt, worden niet direct in opdracht van de leerlingen/ouders gemaakt. De school geeft opdracht. Je kunt echter wel stellen dat ze 'ten behoeve

van' de leerlingen worden gemaakt, zodat ook hier gesproken kan worden van 'portretten in opdracht'. (Zie artikel 19 lid 4 Auteurswet.)

Publicatie van de pas- en klassenfoto's mag dus alleen met toestemming van de geportretteerden. Of ook toestemming van de fotograaf en/of naamsvermelding nodig is, hangt af van de afspraken die de school en de fotograaf hebben gemaakt m.b.t. het auteursrecht.

b. Publiciteitsfoto's

Regelmatig worden op en rond onze locaties foto's gemaakt die gebruikt worden voor publiciteitsdoeleinden (schoolgids, website, nieuwsbrief, wervings- en voorlichtingsmateriaal etc.). Deze foto's worden gemaakt door een professionele fotograaf of een medewerker van de school. Op deze foto's zijn vaak leerlingen en/of personeelsleden herkenbaar afgebeeld. Deze hebben geen opdracht gegeven en de foto's worden ook niet ten behoeve van hen gemaakt, zoals de schoolfoto's. In deze situatie is dus sprake van 'niet in opdracht van de geportretteerde gemaakte portretten'. De school mag deze foto's publiceren, mits de publicatie niet in strijd is met een redelijk belang van de geportretteerde. (*Publicatie op een openbare website is echter wel expliciet toestemming nodig!*)

c. Foto's van activiteiten

Als er tijdens activiteiten op of rond school of tijdens buitenschoolse activiteiten foto's worden gemaakt waar leerlingen en/of personeelsleden herkenbaar zijn afgebeeld, is ook sprake van 'niet in opdracht van de geportretteerde gemaakte portretten'. Hiervoor gelden hier dezelfde voorwaarden als voor de publiciteitsfoto's.

6. Verklaring van geen bezwaar

In het 'Naslagwerk portretrecht en auteursrechten' (Digitale Universiteit, 2005) stelt Roel Martens dat het soms verstandig is om van te voren een schriftelijke verklaring door een betrokkene te laten ondertekenen, waarin hij/zij toezegt geen bezwaar te zullen maken tegen het gebruik van zijn/haar portret. Dit kan zinvol zijn als er twijfel bestaat of er wellicht voor de niet in opdracht geportretteerde een 'redelijk belang' zal bestaan om zich tegen openbaarmaking/verveelvoudiging van zijn portret te verzetten. Als het 'model' minderjarig is, moeten de ouders toestemming geven.

Ook de organisatie voor beroepskunstenaars Kunstenaars & CO stelt in het Infoblad 'Recht en contracten' dat het voor degene die gebruik maakt van een niet in opdracht gemaakt portret raadzaam is - hoewel niet vereist - toch toestemming aan de geportretteerde te vragen en de gemaakte afspraken duidelijk schriftelijk vast te leggen. Dit om het risico op juridische problemen zo veel mogelijk te beperken.

7. Conclusies

- a. De school en het schoolterrein, voor zover dit afgescheiden is van de openbare weg, behoren niet tot de openbare ruimte. Fotograferen is daar dus alleen toegestaan nadat dat duidelijk is aangekondigd.
- b. Portretfoto's die in opdracht van leerlingen/ouders of personeelsleden zijn gemaakt mag de school alleen publiceren met toestemming van de geportretteerde en eventueel die van de fotograaf, afhankelijk van hierover gemaakte afspraken.
- c. De school mag foto's waarop leerlingen en/of personeelsleden staan en die niet in opdracht van de geportretteerden zijn gemaakt, openbaar maken zonder expliciete toestemming van de geportretteerden. Degenen die herkenbaar op de foto staan, hebben geen vetorecht. Zij kunnen zich echter wel op grond van een redelijk belang (achteraf) tegen een publicatie te verzetten.
- d. Om het risico op klachten en mogelijke juridische procedures zo veel mogelijk te beperken, kan het verstandig zijn geportretteerden van te voren schriftelijk toestemming te vragen voor publicatie. Daarbij moeten het doel en de aard van de publicatie worden vastgelegd. Na het verlenen

van toestemming kan de geportretteerde zich in de regel niet meer tegen publicatie verzetten, tenzij die publicatie bijvoorbeeld toch in een voor de reputatie van de geportretteerde schadelijke context zou gebeuren of de publicatie afwijkt van de gemaakte afspraken.

8. Bronnen

- *Wetboek van Strafrecht* (art. 139f en 441b)
- *Auteurswet 1912* (art. 19, 20 en 21)
- Katern 2 VOS/ABB: *Wet Bescherming Persoonsgegevens* (hst. 6); 2006
- Roel Martens, *Naslagwerk Portretrecht en auteursrechten* (uitgave Digitale Universiteit; 2005)
- Infoblad *Portretrecht*, uitgave Kunstenaars&Co. (2005)
- *Portretrecht*, website Fotografiefederatie

Bijlagen bij de toelichting

1. Wetboek van Strafrecht

Artikel 139f

Met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van de vierde categorie wordt gestraft:

- 1° hij die, gebruik makende van een technisch hulpmiddel waarvan de aanwezigheid niet op duidelijke wijze kenbaar is gemaakt, opzettelijk en wederrechtelijk van een persoon, aanwezig in een woning of op een andere niet voor het publiek toegankelijke plaats, een afbeelding vervaardigt;
- 2° hij die de beschikking heeft over een afbeelding welke, naar hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden, door of ten gevolge van een onder 1° strafbaar gestelde handeling is verkregen.

Artikel 441b

Met hechtenis van ten hoogste twee maanden of geldboete van de derde categorie wordt gestraft hij die, gebruik makende van een daartoe aangebracht technisch hulpmiddel waarvan de aanwezigheid niet op duidelijke wijze kenbaar is gemaakt, van een persoon, aanwezig op een voor het publiek toegankelijke plaats, wederrechtelijk een afbeelding vervaardigt.

2. Auteurswet 1912

Artikel 19

1. Als inbreuk op het auteursrecht op een portret wordt niet beschouwd de verveelvoudiging daarvan door, of ten behoeve van, den geportretteerde of, na diens overlijden, zijne nabestaanden.
2. Bevat eene zelfde afbeelding het portret van twee of meer personen, dan staat die verveelvoudiging aan ieder hunner ten aanzien van andere portretten dan zijn eigen slechts vrij met toestemming van die andere personen of, gedurende tien jaren na hun overlijden, van hunne nabestaanden.
3. Ten aanzien van een fotografisch portret wordt mede niet als inbreuk op het auteursrecht beschouwd het openbaar maken daarvan in een nieuwsblad of tijdschrift door of met toestemming van een der personen, in het eerste lid genoemd, mits daarbij de naam des makers, voor zoover deze op of bij het portret is aangeduid, vermeld wordt.
4. Dit artikel is slechts van toepassing ten aanzien van portretten, welke vervaardigd zijn ingevolge eene opdracht, door of vanwege de geportretteerde personen, of te hunnen behoeve aan den maker gegeven.

Artikel 20

1. Tenzij anders is overeengekomen is degene, wien het auteursrecht op een portret toekomt, niet bevoegd dit openbaar te maken zonder toestemming van den geportretteerde of, gedurende tien jaren na diens overlijden, van diens nabestaanden.
2. Bevat eene zelfde afbeelding het portret van twee of meer personen, dan is ten aanzien van de gansche afbeelding de toestemming vereischt van alle geportretteerden of, gedurende tien jaren na hun overlijden, van hunne nabestaanden.
3. Het laatste lid van het voorgaande artikel is van toepassing.

Artikel 21

Is een portret vervaardigd zonder daartoe strekkende opdracht, den maker door of vanwege den geportretteerde, of te diens behoefte, gegeven, dan is openbaarmaking daarvan door dengene, wien het auteursrecht daarop toekomt, niet geoorloofd, voor zoover een redelijk belang van den geportretteerde of, na zijn overlijden, van een zijner nabestaanden zich tegen de openbaarmaking verzet.